

Kirjoituksia

Jak. Juteinildä.

Ensimmäinen Osa.

ZURUSSA

Painettu Frenckellin Kirjapainossa
Wuonna 1810.

Kunofirjoitua.

= = = Pictoribus atque Poëtis
Quidlibet audendi semper fuit æqua
potestas.

Scimus, & hanc veniam petimusque
damusque vicissim.

Horatius.

Teurastamisesta elli Lahtaa- misesta.

Roska muinen kovan miehen —
miehen aivan armottoman
tapas' Luoja tappamassa
tyhmän tavalla eläindä,
näki puukon piirtelevän,
wiiltelevän vihaisesti,
raudan terän raatelevan
koko kaulan kauheasti —
kaulan eläimen elävän,
wapisevan waiwasansa,
tuskasansa tutisevan
kimun alla katteramman
halkeasti haawattuna,
weren wuotaisa punaisen
niinkuin kosken kohisevan;
Kohota korkea Jumala
lausui miehelle lujasti,
kosk' ei olleet oman tunnon

korvat auki armottoman
 hätähuudossa eläimen:
 Ihminen! ilkitapainen,
 malta, murhamies! ja muista,
 ett' on hengi hänelläkin,
 tundo maassa madoillakin,
 joit' en pannut piinatakses',
 ehkän sääsin sanallani,
 sinun hyväkses' sioitin
 ynnä oman onnens' tähden.
 Miksi' et tutki, poikaparka,
 laatia elävän luonnon?
 Mikä olle oma mieles'
 waitvan waluulla ajalla?
 Miksi' et pyydy pikaisesti,
 helpommasti hengiwiä
 eroitella elämästä? (*)
 Sitse nämät nimitetyt
 käskin tomusta kotohon,

*) Joka taitaa tapahtua, koska teurastet-
 tawa ensin otastansa taindiomaksi lyö-
 dään, ennen kuin sitä weitsin lähestyidään,
 ja sitte kohta rindapäästä waldaweri
 ulos lasjetaan.

kutsuin maasta kulkewiksi —
 maasta hengiwät herätin
 kaunistukseks' kaiken luonnon,
 sinun kruunuks' kumasin,
 ilon nauttitan iäisen,
 näiden hywäks' haldiaksi,
 ihanaksi ihmiseksi,
 jos et turmelis' tapojas'
 joko tuimilla teoillas',
 taikka menoillas' tyhvilla.
 Mutta palaja pahasta
 tehden parannus teoisas'.
 Alkös enää olko turma,
 Purja käsiäloilleni.

Wiellä viimein päätöksieksi
 mainitsen muistoksi sulle,
 ettän kaikki itse kaitseen,
 pilwet, tähdet, Taitwahatkin
 voimalla wiisaudella
 lain kautta luonollisen;
 olen tuomari totinen,
 hurskas wiellä huomenakin
 kiiwas kaitissa menoissa,

oikeuden osottaja,
 jos' en salli sorrettawan
 pikkuihastakan, pienindäkän
 elämäistä elämästä.

Paha palkka on pahalla,
 niinkuin hyväkin hyvällä;
 sillä ei idä paha siemen
 omeniksi ikänänsä,
 hyvä versoopi weskäsi,
 kandain kauniit kukkaisensa
 tuopi hedelmän hywimmän.

Wainajan muistoksi.

Mies on ollut, mies on mennyt,
 ah! kuin rindan ahdistuupi;
 tästä tosin tuhannetkin
 ovat syngvät sydämet —
 syystä syngvät surussa,
 koska kuolema kowasti
 kutsui tääldä tuonelahan
 miehen kuuluisan kylissä,
 kauppuugiassa kuuluisamman,
 waidakunnissa walitun
 tähden oppinsa tukewan,
 hnwänsuowan sydämensä,
 ylimäisen ymmärryksens',
 toimens' tarhan ja tulisen
 ilman järjen järkähdystä
 - - - sanall' yhdellä sanottu,
 taikka puolella puheella:
 eipä wertaista wedetä
 joka ajan andimista,
 eipä saada sadoissakan
 wuotten wuosissa tapaista.

Tämä yksin yhtynsä
 oli kaikki kaikillekin;
 oli siellä taikka täällä,
 aina oikaisi asian
 jalosti joka opis; ja
 sekä tiesi että taisi,
 sekä pyysi että pystyi
 tehdä tempungin todella
 selkeäksi syvimängin
 warsin wiisaalla tavalla.
 Aina omians' opetti,
 ohjas' wiellä outojakin
 taidon tielle tasaisesti,
 walmisteli wakaisesti,
 johdatteli joukottaisin
 hymärryksen ystäviksi.
 Teki työtä työllä hindä
 ahkerasti aikansa.
 Tämän tietävän totuuden
 taitaa Turku todistella,
 jonne kaukaakin kokoili
 muistomerkit muistettawat;
 Kirjahuoneet hyvät täntti
 kaunhilla kappaleilla;
 saatti sadat wiisaudet
 lukumiehille lujille

Auran Akatemiassa,
 jonga oli isä itse —
 itse tuki, itse turva,
 jonga hän etua etsi
 lähteissänsäkin lepoon,
 jold' on kowin kaimattawa
 rauhan majoin mendhänsä.

Nyt on näändynyt elosta
 mainittawa Meštariimme
 niinkuin ruoko runnelduna.
 Oikea Oppiisämme
 on jo jättänyt hyvästi
 ylhäiset ja alhaisetkin
 matkustawat maailmassa
 pois on mennyt Porthanimme!

Eipä pojat Pohjanmaalda, (*)
 miehet muutkan Suomenmaassa
 taida suullansa sanella
 kuing' on kungin mieli karwas —
 mieli karwas, rinda raskas
 powissa pakahutuissa,
 koska saattawat surulla
 mustan murheensa sumussa,

*) Tämä wainaja oli itse Pohjalainen.

särjettyillä sydämillä
 sielun parhaan puetusta
 maaksi jälle maatumahan,
 jost' on koottu kokohon.
 Mutt' ei muutu nimi maaksi —
 nimi miehen mainittawan,
 tuodet tähän voimattomat
 ovat ajassa alati;
 silt' ei kuollut suolemassa
 sangen hyvä sanomansa,
 vaikka ruumis raukeampi
 mustan mullan muotoiseksi;
 ei se erkane elosta,
 pojes muistoista pakene,
 Suomen miesten sydämistä,
 eht' on sielu sirtyneenä
 rauhan maloin maailmasta
 kruunattuna kunnialla.

Rupulista.

Suurin surmaaia sukumme,
 päästyänsä wallan päälle,
 ruffikoitsi Ruotssakin, (*)
 suomi suurta Suomenmaata.
 Kuka täällä kotoperän
 tiene tämän halwattawan?
 mutta kurlaks' kutsutahan,
 rupuliksi rumemmaksi,
 jol' on kauwan kaunistellut
 ihmisiä ilman syötä.
 Tämä taimet terveimmätkin
 suurest' ihmisen sugusta
 niinkuin naatit nahistutti.
 Kuori kaiken kauneuden
 punertawan poskipäistä
 naurusuitten nuorukaisten.
 Mina turmeli tuhannet,
 sahas' sadat tuonen teille
 ihmisistä Isänmaassa.

*) Tämä on kirjoitettu Ruotssin wallan aikana.

Mutta, wiellä wihollisen
 Herra löytyi laitumella,
 wahwa warjelusrupuli,
 jof' on taistellut todella
 rokon kanssa rohkeasti;
 tahtoi kohta kokonansa
 poies julman juuritella;
 solmis' sanansa sopiivat,
 sanoi kowin ja kopeesti:
 Sinä riwo rokkotauti
 rokkotauti raatelewa!
 kuka pahendamään pannut
 on sun Luojan laitoissa?

Kohta witsa wierahalda
 heldis' fourista kowembi
 peljästyksestä pahassa.

Woittaja saatuaus' woiton
 moitti wiellä murhamiestä,
 nuhteli näillä sanoilla:
 Sinä kormesta kotoisin,
 peto julma, peljättäwä!
 Kuinga monda murhatyötä
 olet sinä sisullasi
 tehnyt karkissa kylissä?

kuinga monen mieli karwas
 ombi kyllä kaswoistansa,
 wiellä kahta karwahambi
 jäsenistä jäätynaista?
 Mutta nyt en mulla walda,
 sun on waldas' waipuneena;
 wastus on jo kyllä wahwa
 wasten julmuuttas warottu.
 - - - Anna edes armostasi,
 itse armoton aneli
 seliän kaari kiperänä
 niinkuin muutkin murhamiehet
 nöyrät kowan nähtynsä,
 anna edes armostasi
 koko Häme halduhuni,
 taikka puoli Pohjanmaata.

Eipä iäisnä ikänä
 alkain aikaini aluusta,
 wastas' tähän warjelia —
 wahwa warjelus rupuli,
 ole sulla sanomista
 Suomen maidengan majoisia,
 kussa köykäinen ikeeni
 ombi vastaan otettuna.

Näin on walda wahwistunut
 tämän hyvän hyödyttään,
 jos' on rauhan rakendaja
 ihmisille ilman alla
 kohta koko maailmassa.

Wilutaudista.

(Eystikirjoitus.)

Siljain wanha wilutauti,
 wiksihuuli, wihtaparta,
 roimahousu, homesilmä —
 hiljain wanha wilutauti,
 Eysäsellä, kongonokka,
 leukaperän louskuttaja
 kulki kylmänä kesällä.
 Pitkin maata matkustelt
 äijä hasu hallawana
 ynnä pahan puolisonsa,
 polttotaudin porottawan.
 Tämä paha parikunda,
 alati eripurainen,
 wiipyt ferran wierahana
 kauwan mungin majassant
 oli määrän matkamiehen.
 Ukko, se ukurasilmä,
 kowakoura, kylmäkynsi,
 majans' iäksi iähdyttäjä,
 iolla oli otsan alla,
 ryppykynnöksen rajalla

filmäripseet riippuvaiset
 kaharassa kahden puolen
 nenän juurta juurewata,
 filmät siwulla samerot —
 tämä ukko täydellinen,
 tämä kuulusa kuppias
 niinkuin nyt on nimitetty,
 nosti metelin määllä,
 äkeästi äriästeli,
 kauwas karkoitti fotoa
 ensin aina emändänsä,
 kowin hammastans' kiristi,
 parta iäinen, se iäriä,
 tukka luminen tutisi
 hartioilla hajallansa.
 Tämä ukko täydellinen
 niinkuin nyt on nimitetty,
 rawisteli ruhoansa,
 että itse isännängin
 ruumis tärissi tuwasssa,
 helisivät hambahatkin.
 - - - Mutt' ei waimot myöden anna
 miehen kourissa kowangan.
 Niimbä tässäkin todella
 tulduansa takaperin,
 winosilmä, wipsuhuuli

akka aina woiton otti.
 Ammán postet punehtuivat,
 eukko otsansa rypisti,
 weti löylyn laupiolle
 kylmemmästäkin kivestä,
 ajoi pakaisen pakohon
 että wirsut wilahtelit,
 josta jälle tuima waiwa,
 tauti polttawa powehen
 tuli tuman haldialle,
 että kurkkukin kihisi
 kieldä kaštaissa wetehen;
 ruumis poti, rindaa särki,
 hiki kiehui karwain päissä
 alla päängin porotuksen.

Saan mä neuwoksi sanoa,
 mainita muillekin wiellä
 fautta oman koetuksen,
 kuingan wasta wiimeiseldä
 pääsin waiwoista wapaaksi:
 minä syötin, minä juotin
 heitä häpeemättömiä —
 syötin näillä karwaat kaawut,
 juotin juomat katterammat.

Tohta tuldua tupahan,
 anroin maistaa fiinan kuorta,
 lattia leiwätä liendä.

- - - Näin on moni nuukin ennen
 wieras wiipynä paennut
 huonon räätin rakettua.

Muuskasta.

(Mimaan miehelle.)

Vidä sarwi saatuasi
 paksun kauhtanas' povesa.
 Menäs' sonnita sininen.
 kanna karsäs' kätkettyndä
 kutwan tupakin tomussa.
 Täntä sinä tupakilla
 Iijat läwet Luojan töissä.
 Se on kunnia sinulle,
 koska suuret sieramest
 ovat lijaksi likaiset,
 joista ruskea, rutainen
 neste huulilles' heruupf.

Rehoitus tupakkia Polttamaan.

Viippu pojan kaunistaa,
miehen tekee mieheltääkii.

Pidä poikaisen pivosas',
nyrkisesäs' piippunysä
kotona kuin kyläsäkin.

Wietä aikas' weitses' kansa
lehtisiä leikatesäs'.

Anna nenäs, alttarina
olla aina pyhän saunun.

Mies on muita mukkeambi,
lof' on silmäns' saunuttanut.

Se on kaunis katsellasi
kuinga onnes', omaisuudes,
saununa nyt sakeana,
hymmenesä kiekurasä
kohden pistwiä katoopi.

Wiinasta.

Witä sanoo sieluparka
 julman juomarin pöyessä?
 Eienekö sielua sillä,
 joka järkens' jähdyttääpi
 wilian woimalla Jumalan!
 Tyhmä olis' totisesti
 mies, se janoa janoowa,
 halpa hatlun kandajaksi,
 perihullu hulluksikin,
 joka wiinoin wiruttelis'
 aiatusset aivustansa —
 joka kulkis' kuolasuuna,
 waeldais' wahtokitana.

Wiina miehet mukkeimmat,
 jot' ei määrällä mitata,
 muuttelepi mullikoiksi
 häwäistykseks' hännällisten,
 terwenden turmelepi,
 pomen polttaapi sydeksi,
 herättääpi haureuden.

Aureus hyvän maun
 aljettaisa ensimmäidä
 happaneepi haisewaksi.

Wiinan woima wieksettävä
 syntyttää riettaasti riidat,
 nlyttääpi ystäväänkin
 riitamieliksi rumiksi,
 katkaiseepi kielen paulat,
 päästää sanat saastaisimmat
 siivollisuuden siteistä.

Se on sanalla sanottu:
 wiina määrätä mitaten
 viimein waijut willitukset,
 häilyt halut herättääpi,
 puhkaiseepi pahan siun,
 josta turilot tulewat,
 menot turmat, turmelukset,
 surmaksi hyvän sukumme.
